

Yhdessä vielä enemmän

Ihmisen kokoisia ja elämänmakuisia hankkeita

Yhteystiedot:

Varsin Hyvä ry
Liedon vanha kunnantalo
Kirkkotie 11, PL 24
21421 Lieto
www.varsinhyva.fi

Toiminnanjohtaja
Pia Poikonen
puh. 050 338 3867
s-posti pia.poikonen@lieto.fi

Hankeneuvoja
Sanna Honkanen
puh. 040 580 8868
s-posti sanna.honkanen@lieto.fi

SISÄLTÖ

1. Varsin Hyvä ry:n toiminta ohjelmakaudella 2007–2013	3
1.1. Strategian kattama kohdealue ja väestömäärä	3
1.2. Nykytilan analysointia	4
1.3. Varsin Hyvä ry:n toiminta-alueen SWOT	5
2. Ohjelmakauden 2014–2020 valmistelutyö	10
2.1. Prosessin kuvaus	6
2.2. Yhteistyö ja verkostoituminen	6
2.2.1 Kylätoiminta ja yhteistyö 3. sektorin kanssa	7
2.2.2 Kaupungin ja maaseudun välinen vuorovaikutus	7
2.2.3 Leader-toiminta osana maakuntien kehittämistyötä	7
2.2.4 Kansainvälinen yhteistyö ja verkostoituminen	7
2.3. Paikallisten kehittämishankkeiden valintakriteerit ja indikaattorit	8
2.4. Suunnitelma tiedottamisesta ja osaamisen tason nostamisesta	8
3. Varsin Hyvä maaseudun kehittämisen visio, tavoitteet ja toimintasuunnitelma	10
3.1. Uudistuva asukas- ja yhdistystoiminta	10
3.2. Kehittyvä paikallistalous luo uusia työpaikkoja	13
3.3. Kulttuurista ja ympäristöstä vetoa ja voimaa	15
3.4. Ekologisuus etusijalle	17
4. Varsin Hyvä toimintamalli, hallinto ja resurssit	18
5. Strategian rahoitussuunnitelma	19

LIITTEET

1. Varsinais-Suomen Ely-keskuksen ja Varsinais-Suomen alueella toimivien Leader-ryhmien keskinäinen yhteistyösopimus ohjelmakauden 2014 – 2020 toimeenpanosta
2. Varsin Hyvä ry:n viestintäsuunnitelma
3. Varsin Hyvä ry:n Leader-ohjelmasta rahoitettavien hankkeiden valintakriteerit
4. Varsin Hyvä ry:n Leader-strategian määrälliset tavoitteet
5. Varsin Hyvä ry:n toimialueen kuntasitoumukset

Varsin Hyvä ry:n paikallinen maaseudun kehittämisstrategia 2014 – 2020

1. Varsin Hyvä ry:n toiminta ohjelmakaudella 2007–2013

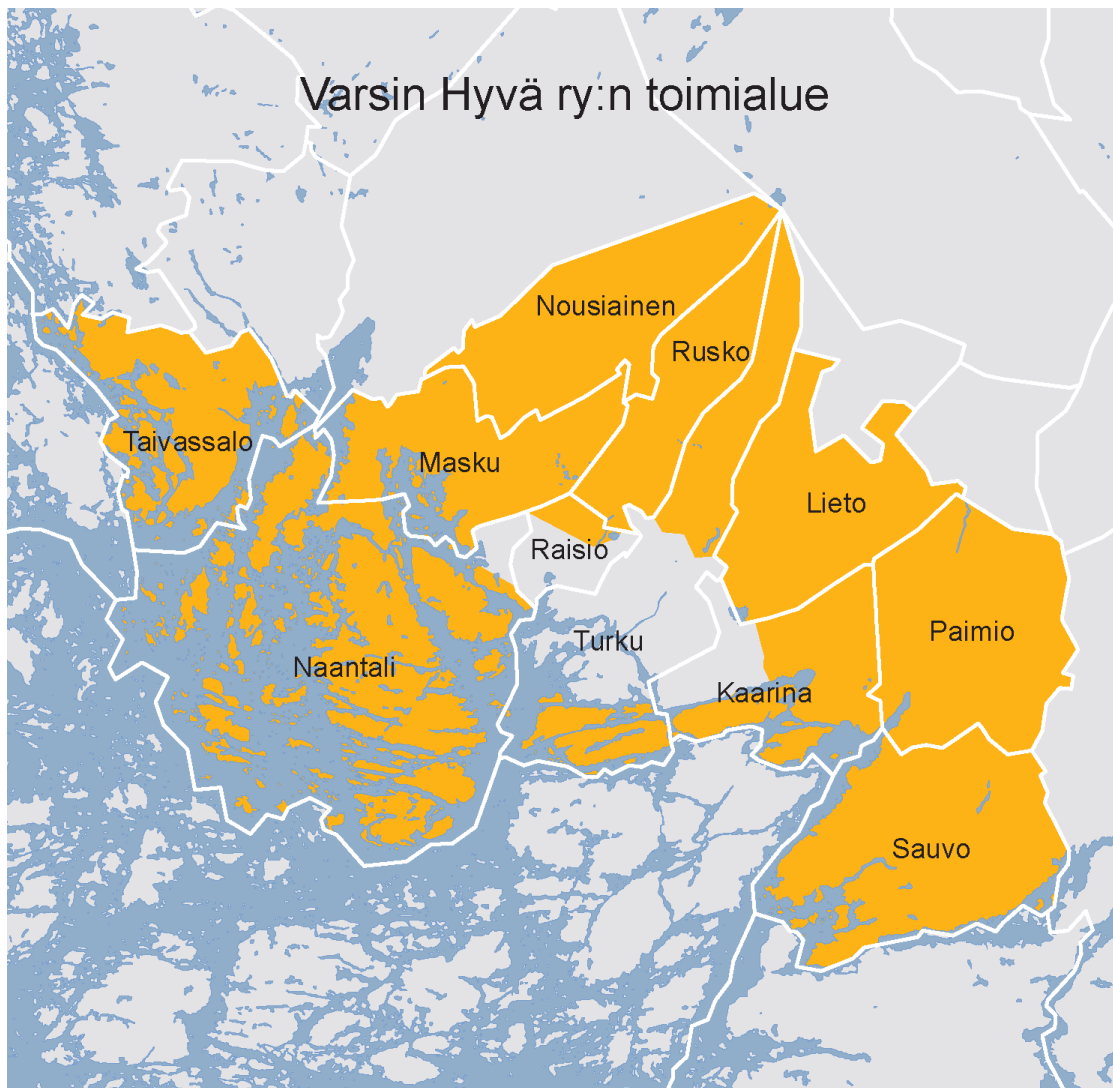
1.1 Strategian kattama kohdealue ja väestömäärä

Varsin Hyvä ry:n toimialue ohjelmakaudella 2007 – 2013:

Kaarina ent. Piikkiön alue ja Kuusiston saari, Lieto, Masku (Askainen, Lemu), Nousiainen, Paimio, Rusko (Vahto), Sauvo, Naantalista Luonnonmaan saari ja Livonsaari, Turusta Maarian ja Paattisten maaseutualueet ja Pöytyästä entinen Yläneen alue.

Varsin Hyvä ry:n toimialue ohjelmakaudella 2014 -2020:

Lieto, Paimio, Sauvo, Rusko, Masku, Nousiainen, Taivassalo, Turku (Maaria, Paattinen, Kakskerran alue (Kakskerta, Satava, Kulho, Järvistensaari, Isosaari, Mäntysaari, Haapaluoto, Kuusiluoto, Hinttinen, Niittusaari, Jukoluoto, Latosaari, Ollilansaari), Raisio (alue Palovuoresta Haunisten altaalle ja Raision joelle), Kaarina (ent. Piikkiön alue, Kuusiston saari) Naantali (Livonsaari sis. Lempisaaren alue, Luonnonmaa, Merimasku, Rymättylä, Velkua ja Naantalin vanha kaupunki).

Toimialueen väestömäärä ohjelmakaudella 2014 - 2020 on n. 81.500 asukasta.

Naantalien ja Taivassalon kuntien mukaantulo lisää merkittävästi Varsin Hyvä ry:n toiminta-alueen saaristomaisuutta erityispiirteinen. Samalla kesä- ja osa-aikaisten asukkaiden määrä nousee merkittävästi (Naantalissa 4000, Taivassalossa yli 2000 mökkiä). Varsin Hyvä ry:n toiminta kytkeytyy laajempaan saariston kehittämiseen, jota ohjataan maakunnallisella saaristo-ohjelmalla, saaristolaililla, valtakunnan tason saaristopoliittisilla linjauksilla sekä Itämeren alueeseen kohdistuvilla asiakirjoilla ja ohjelmilla.

Varsin Hyvä ry:n toimialue ja asukasmäärät 2014 – 2020

Asukasmäärät kunnittain	
Kaarina	9855
Ent. Piikkiön alue 7578 ja Kuusiston saari 2277	
Lieto	17172
Masku	9729
Naantali	7128
Luonnonmaa 1703, Merimasku 1727, Rymättylä 2225, Velkua-Livonsaari 439, Naantalien vanhan kaupungin alue 1034	
Nousiainen	4872
Paimio	10590
Raisio	800
Haunisten, Palovuoren ja Viheriäisten alue, arvio	
Rusko	5995
Sauvo	3032
Taivassalo	1667
Turku	10692
Maarian-Paattisten suuralue 9252, Kakskerta 624 ja Satava 816	
Yhteensä	81532

Lähde: Kuntaliiton tilasto 31.12.2013, Turun kaupungin tilastollinen vuosikirja, väkiluku suuralueittain 2007-2013, Turun kaupungin tilastollinen vuosikirja, väestö alueittain 2007-2013 tai kunnilta saatu tieto.

1.2 Nykytilan analysointia

Kesään 2014 mennessä Varsin Hyvä ry:n hallitus on kokoontunut 57 kertaa ja hanketyöryhmä 39 kertaa. Hallituksen käsittelyyn on tullut kaikkiaan 112 hanketta ja 35 yritystukihakemusta. Suurin osa hankkeista on liittynyt kylien kunnostamiseen ja kehittämiseen (44), seuraavaksi eniten on tuettu maaseutuperinnön säilyttämiseen ja edistämiseen tähtäviä hankkeita (27). Muut hankkeet ovat liittyneet elinkeinoelämän ja maaseutuväestön peruspalveluihin (21), matkailuelinkeinon kehittämiseen (5) sekä koulutukseen ja tiedotukseen (2). Alueiden välisiä ja toimintaryhmien yhteisiä hankkeita on käynnistetty käsitelty 13 kahdeksan kappaletta.

Ohjelmakauden 2007-2013 rahoitus on toteutunut suunnitelmien mukaisesti ja koko rahoituskehys on sidottu. Hanketiedusteluja, uusia hakijoita ja monipuolisia hankkeita on tullut tasaiseen tahtiin. Yritystukien osuutta (1/4 kaikista hankkeista) ei ole saavutettu, mutta niiden rahoitus on ollut kasvussa ohjelmakauden loppua kohden. Pienten yritysten toiminnan tukeminen on entistä tärkeämpi osa Varsin Hyvän kehittämistyötä ohjelmakaudella 2014 - 2020.

Ohjelmakaudella 2007–13 Varsin Hyvä on rahoittanut kylätalojen kunnostusta noin miljoonalla eurolla, joten seuraavan seitsemän vuoden aikana pääpaino kohdistuu kylätalojen toiminnallisuuden lisäämiseen, tapahtumatuotannon monipuolistamiseen sekä asukkaiden ja yhdistysten yhteisölliseen toiminnan kehittämiseen.

Hallitus ja hanketyöryhmä ovat kokoontuneet säännöllisesti ja toimineet aktiivisesti. Kokoukset on pääsääntöisesti järjestetty rahoitetuissa kohteissa tai kokouksissa on esitelty hankkeiden tuloksia. Arviointien perusteella Varsin Hyvä ry:n toimintaan ollaan oltu tyytyväisiä ja yhdistyksen hallinto on hoidettu hyvin. Yhdistyksen toiminta ja maaseuturahoituksen mahdollisuudet tunnetaan aiempaa paremmin, mutta viestintää on kehitettävä edelleen. Varsin Hyvä ry:n jäsenmäärä on 301 jäsentä, joista henkilöjäseniä 206 ja yhteisöjäseniä 95.

Varsin Hyvä ry:n toiminnan arviointi 2007 - 2013

Yhdistys teetti ulkopuolisen arvioinnin syksyllä 2013 ja sen tavoitteena oli selvittää toiminnan onnistuminen, ongelmat ja haasteet hankkeiden ja yhteistyön näkökulmasta. Lisäksi haluttiin tietää, mitä lisäarvoa toiminta on tuottanut ja miten sitä voitaisiin lisätä. Arvioinnin toteutti Evapro Consulting Oy ja se tehtiin haastattelujen (10 hanketta, toimihenkilöt ja hallituksen pj.) ja dokumenttianalyysin pohjalta.

Arvioinnin tuloksena oli, että hallinnointikäytäntöihin ja toimintatapoihin oltiin tyytyväisiä ja että seudulle on tuotettu arvokasta kehittämistoimintaa pienistä henkilöstöresursseista (2 hlöä) huolimatta. Toiminta on parantunut ja selkeytynyt ohjelmakauden kuluessa. Toimenpidesuosituksena oli synergian hakeminen erityisesti viestinnässä yhteisen resurssin kautta muiden Varsinais-Suomen Leader-ryhmien kanssa. Oma toimintaa tulisi vahvistaa omilla hankkeilla, jolloin tiimiä voisi vahvistaa ainakin yhdellä henkilöllä.

Toimilla on saatu hyvää lisäarvoa ja oikeanlaista vaikuttavuutta, eikä hankkeita olisi voitu toteuttaa ilman Leader-rahoitusta. Tuki on nopeuttanut hankkeiden toteuttamista ja mahdollistanut toimenpiteet laajempina ja kattavampina kuin ne muuten olisi voitu toteuttaa.

Arvioinnin suosituksena oli, että hankkeiden vaikuttavuuden seurantaan ja oppimisen mahdollistamiseen tulee panostaa enemmän. Lisäksi vertaisoppimista ja kokemusten levittämistä kannattaa tukea saattamalla hanketoteuttajia paremmin yhteen.

Uutta kehittämisstrategiaa esitettiin painotettavan kahdella tavalla: hanketukien osalta pitäisi lisätä toiminnallisuutta fyysisten ympäristöjen kehittämisen ohella ja yrityksille myönnettävät investoinnit tulisi kytkeä yritysten kasvuhakuisuuteen. Kehittämisstrategian toteutumista on syytä tarkkailla säännöllisin väliajoin (1., 3., 6. vuosi) yksiselitteisten kriteereiden avulla.

Keskeisimpiä haasteita uuden ohjelmakauden alkaessa ovat mm.:

- hanketoimijoiden mielenkiinnon ylläpitäminen kehittämistoimintaa kohtaan
- hanketoiminnan luotettavuuden/ennakoitavuuden takaaminen hakijoille
- Toiminnallisuuden, osallisuuden ja yhteisöllisyyden lisääminen kunnostetuissa kohteissa
- Henkilöstöresurssien riittävyys aktiivisuudessa
- Valittujen kehittämis- ja yrityshankkeiden jatkojalostus ns. sparrausryhmässä

Markkinointia ja viestintää on kehitettävä niin, että se ajoittuu tasaisemmin koko ohjelmakaudelle painotuksen ollessa ohjelmakauden alussa. Viestinnän osaamista ja maakunnallista yhteistyötä on myös lisättävä, jotta Leader-toiminta tulee tunnetuksi niin maaseudulla kuin kaupungeissakin.

1.3 Varsin Hyvä ry:n toimialueen SWOT

VAHVUUDET

- Elinvoimainen kaupungin läheinen maaseutu
- Koulutettu väestö, asiantuntijaorganisaatiot
- Paljon yhdistyksiä, aktiivinen yhdistystoiminta
- Yritysmuutosvaltuuskunnan huippua
- Pitkä historia, vahva kulttuuri ja perinteet
- Omaleimainen luonto- ja kulttuuriympäristö
- Paikallisen ja luomuruoan tuotannon kehittäminen
- Maataloustuotanto tärkeässä asemassa
- Leader-toiminta vakiintunutta ja osaavaa
- Saariston vetovoimaisuus

MAHDOLLISUUDET

- Pienten yritysten perustaminen
- Matkailusektorin kehittäminen
- Kulttuuri- ja vapaa-ajan palvelut
- 3.sektorin rooli paikallisten palveluiden tuotannossa
- Vapaa-ajan asukkaitten ja uusien asukkaitten aktiivointi oman asuinalueen kehittämisessä
- Yhteisöllisyyden monet muodot
- Osaava nuoriso
- Tietoyhteiskunnan ja teknologian mahdollisuudet maaseudulla (asuminen ja työskentely)
- Yhteisten tilojen monipuolisempi käyttö
- Biotalous, kierrätys ja ekologisuus
- Maaseudun ja kaupungin vuorovaikutus
- Monikulttuurisuus, interkulttuurisuus
- Yhteistyön ja oppimisen kehittäminen kumppanuusfoorumissa

HEIKKOUEDET

- Yhteistyön vaikeus
- Paikallistuotteiden markkinointi ja logistiikka
- Hankebyrokratia
- Väliaikaisrahoituksen ja omarahoituksen hankinta vaikeaa

UHAT

- Yhdistysaktiivien harmaantuminen
- Kunta- ja palvelurakenteen muutokset
- Taloudellinen epävarmuus
- Työpaikkojen säilyttäminen ja lisääminen (Nuorten) syrjäytyminen
- Rakennetyöttömyys
- Ilmastonmuutos ja ympäristön haavoittuvuus (erit. vesistöt)
- Luonnon monimuotoisuuden katoaminen
- Arjen turvattomuus
- Perinteisten taitojen katoaminen
- Nukkumalähiöityminen

Uhat mahdollisuuksiksi

Nuoret on saatava mukaan yhdistystoimintaan ja kehittämishankkeisiin. Seniori-ikäisillä yhdistysaktiiveilla on paljon hiljaista tietoa, jota pitää välittää uusille sukupolville. Perinteisten taitojen opettaminen nuoremmille ikäpolville voisi ehkäistä syrjäytymistä ja jopa edistää työllistymistä. Arjen turvattomuutta ja sosiaalisia ongelmia voidaan vähentää yhteisöllisyyttä tukevilla ja eri-ikäisten ihmisten yhteisillä hankkeilla. Luonnon ja ympäristön merkitys on kasvamassa sekä ihmisten arkielämässä että elinkeinoelämän uusina mahdollisuuksina.

Heikkoudet vahvuuksiksi

Leader-toiminnalla voidaan edistää yhteistyötä, koulutusta, tuotekehitystä ja verkostoitumista, joilla oman maakunnan tuotteiden kysyntää ja saatavuutta voidaan parantaa. Tämä koskee erityisesti lähi- ja luomuruuan tuotantoa ja markkinointia. Hankebyrokratian muuttaminen vahvuudeksi on haasteellista, mutta Leader-ryhmien asiantuntemus ja keskinäinen yhteistyö pyritään muuntamaan laadukkaaksi asiantuntijapalveluksi hanketoimijoiden ja Ely-keskuksen väille.

Vahvuudet ja mahdollisuudet Leader- toiminnaksi

Turun seudulla on pitkä historia, koulutettu väestö, monipuolinen elinkeinorakenne ja ainutlaatuinen luonto saaristoineen. Toisin sanoen seudulla on kaikki mahdollisuudet vastata tulevaisuuden haasteisiin. Ongelmana on kuitenkin monien eri toimijoiden ja intressiryhmien yhteistyön vaikeus. Tämän strategian nimi ja punainen lanka on ”Yhdessä vielä enemmän”. Varsin Hyvä haluaa olla kehittämässä ja rahoittamassa laajoja yhteistyöhankkeita ja uudenlaisia yhteistyöverkostoja, joilla edistetään asukkaiden hyvinvointia, elinkeinoelämän uusia ulottuvuuksia, ympäristöarvoja ja innovaatioita niin paikallistasolla kuin koko maakunnassa.

Varsin Hyvän verkoston oppimissuunnitelmassa keskitytään edellä mainittujen SWOTin osatekijöiden kautta kehittämään alueen kilpailukykyä, yhteistyötä ja innovatiivisuutta.

2. Ohjelmakauden 2014–2020 valmistelutyö

2.1 Prosessin kuvaus

EU:n 2014+ strategian tavoitteina ovat älykäs, kestävä ja osallistava kasvu, joihin myös Varsin Hyvän paikallisen kehittämisohjelman toimenpiteet tähtäävät. Lisäksi paikallisen ohjelman valmistelussa seurataan maakunnallisia strategioita ja toimenpiteillä halutaan edistää toimialueen kuntien elinkeinopoliittisia ohjelmia ja visioita alueen elinvoimaisuuden ja kilpailukykyyn lisäämiseksi.

Varsin Hyvä ry:n paikallinen kehittämisstrategia toteuttaa Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelmaa 2014 – 2020 sekä Varsinais-Suomen alueellista maaseudun kehittämisohjelmaa. Ryhmän paikallinen kehittämisstrategia noudattaa kaikkia maaseudun kehittämisen prioriteetteja, mutta erityisesti sosiaalisen osallisuuden, köyhyyden vähentämisen ja taloudellisen kehityksen edistämistä maaseudulla. Lämpileikkaavina teemoina ovat mm. yhteistyö, osallisuus, innovaatiot, alueen kestävä ja tasapainoinen kehitys, nuoret sekä maaseudun ja kaupungin vuorovaikutus.

Paikallista kehittämisohjelmaa on lähdetty luonnollisesti tekemään alhaalta ylöspäin ottaen huomioon maakunnan strategiset tavoitteet. Yhdistyksen sidosryhmille on järjestetty ideointitilaisuuksia ja avoriihiä innovatiivisten toimenpiteiden löytämiseksi. Varsin Hyvä on järjestänyt kaikkiaan 9 infotilaisuutta kaikissa toimialueen kunnissa. Tilaisuuksiin osallistui yhteensä 96 henkilöä. Asukkailla saatuja ideoita on otettu mukaan tämän strategian toimenpide-ehdotuksiin.

Varsin Hyvä on ollut mukana Varsinais-Suomen maaseudun kehittämisohjelman laadinnassa (paikallisen kehittämisen tavoitteet ja toimenpiteet) yhdessä maakunnan muiden Leader-ryhmien kanssa. Alueellisen kehittämisohjelman työstö on tukenut oman paikallisen strategian tekoa.

Lopullista strategiaa laadittaessa toimialueen kunnilta on pyydetty kommentit ohjelmaan. Kaikilla alueen asukkailla on ollut mahdollisuus esittää ideoita ja kehittämisajatuksia myös nettikyselyn kautta osoitteessa <http://www.surveymonkey.com/s/SH99WTX>. Lisäksi Varsin Hyvän jäseniltä on pyydetty palautetta postitse lähetetyssä jäsenkirjeessä ja e-kirjeessä.

Uuden ohjelman valmistelussa on hyödynnetty Varsin Hyvä ry:n hallituksen ja hanketyöryhmän asiantuntemusta. Tämän ohjelman työryhmätyöskentelyyn ovat osallistuneet Pia Poikonen ja Eeva Mettala-Willberg (Varsin Hyvä ry), Sami Tantarimäki (Turun yliopisto), Tauno Linkoranta (Varsinais-Suomen Kylät ry), Anne Ahtiainen (Valonia), Eija Eloranta (Turun yliopisto), Eila Hoffrén ja Katri Salminen (ProAgraria Länsi-Suomi), Jussi Somerpalo (Suomen Metsäkeskus), Nina Luostarinen (TKI-HUMAK Meri) ja Pekka Määttänen (Maskun kunta).

2.2. Yhteistyö ja verkostoituminen

Varsin Hyvän toimialue kattaa tällä hetkellä 10 kuntaa/kaupunkia Turun seudulla. Alueen kunnissa on totuttu itsenäiseen päätöksentekoon, mutta yhteistyötä Turun kaupungin kanssa on luonnollisesti monilla aloilla. Koko Varsinais-Suomen ja erityisesti maaseudun tasapuolisen kehityksen kannalta yhteistyötä on laajennettava ja syvennettävä. Nollasummapelistä pitää siirtyä win-win-ajatteluun. ”Yhdessä vielä enemmän”- kehittämisohjelma korostaa monialaista ja sektorien väliset rajat ylittävää yhteistyötä ja verkostoitumista sekä tutkimuksen ja kehittämis-toimenpiteiden tiiviimpää yhteensovittamista.

Varsinais-Suomen Leader-ryhmät ovat tehneet Varsinais-Suomen Ely-keskuksen kanssa työnjakoa ja yhteistyötä koskevan sopimuksen (Liite 1). Leader-ryhmillä on myös edustus Varsinais-Suomen maakunnan yhteistyöryhmässä MYRissä) 2014 - 2017.

2.2.1 Kylätoiminta ja yhteistyö 3. sektorin kanssa

Varsin Hyvän alueen maaseutu on melko haasteellista aluetta kylätoiminnassa. Kaupunkien läheisellä maaseudulla kylillä on vaarana päätyä nukkumalähiöiksi, sillä työ, harrastukset ja palvelut ovat monesti muualla kuin kylillä. Toisaalta monet maaseutualueet ovat muuttovoittoisia eli väkeä riittää ja kaupungista muuttavat lapsiperheet pitävät ikärakenteen terveenä. Uusien asukkaiden vastaanottoon ja juurruttamiseen onkin näillä alueilla panostettava erityisesti. Kokemusten vaihtoa ja yhteistyötä kaupungin ja maaseudun kesken voisi olla enemmänkin, nyt uusien alueiden myötä myös saaristomaisten alueiden sekä mantereiden välillä.

Varsin Hyvän alue ei ole joutunut taistelemaan palvelujen puolesta kuin vasta aivan viime vuosina. Pääsääntöisesti kylätoiminnassa on pystytty panostamaan erilaisiin vapaa-ajanpalveluihin; alueella onkin paljon kulttuuria, luontoa ja historiaa, joiden tiimoilta on tehty luontoreittejä, käynnistetty tapahtumia sekä korjattu kylätaloja. Kyläyhdistysten ohella asukastoimintaa ovat aktivoineet mm. omakotiyhdistykset ja kotiseutuyhdistykset, kaikkiaan aktiivisia kylä- ja asukastoimijoita on noin 60 yhdistystä.

Turun seutu on ollut jatkuvasti esillä kuntaliitoskeskusteluissa. Osin tämän vuoksi kylillä on herätty useassakin kunnassa kehittämään erilaisia kunnan ja 3. sektorin yhteistyömuotoja, kuten kunnallisia järjestöstrategioita tai yhdistysohjelmia. Lähidemokratia ja kumppanuus kuntien kanssa palveluiden tuottamisessa kiinnostavat entistä useampaa yhdistystä. Varsin Hyvä tukee ja edistää strategiansa mukaisesti kylien ja yhdistysten yhteistoimintaa alueensa kunnissa.

2.2.2 Kaupungin ja maaseudun välinen vuorovaikutus

EU:n komissio on esittänyt monirahastoisuuden käyttöönottoa paikallisessa kehittämisessä. Varsin Hyvä ry haluaa tukea kansalaistoimijälähtöistä paikallista kehittämistä kaupungeissa, koska toiminta-alueemme on pääosin kaupungin läheistä maaseutua. Tämä tuo erilaisia haasteita kehittämistyöhön, mutta mahdollistaa myös monialaisen verkostoitumisen ja innovatiiviset kumppanuudet niin paikallisella, alueellisella kuin kansainväliselläkin tasolla.

Varsin Hyvä toimii yhteistyössä Turun, Raision ja Kaarinan kaupungissa toimivien yhdistysten kanssa. Hyvien käytäntöjen levittäminen ja kokemusten vaihto maaseudun ja kaupungin asukkaiden välillä tuo selkeää lisäarvoa sekä Leader-toimintaan että kaupunkiyhdistysten vaikutusmahdollisuuksiin. Turku-seuran kanssa on käyty keskusteluja yhteistyöstä kaupunginosatoiminnassa ja kotiseututyössä osana paikallista kehittämistä kaupungissa. Osallisuuden ja kuntavaikuttamisen edistäminen on nostettu Turussa yhdeksi kaupungin strategiseksi tavoitteeksi. Kaupungin ja maaseudun välistä yhteistyötä voidaan toteuttaa yhteisillä, eri rahoituksella toteutettavilla hankkeilla, kokeilevilla pilottihankkeilla, yhteistyössä järjestettävillä tilaisuuksilla, Leader-metodin hyvien käytäntöjen kautta jne. Varsinais-Suomen yli 23.000 asukkaan kaupungeille (Turku, Raisio, Kaarina ja Salo) laaditaan yhteinen toimenpideohjelma kansalaistoimijälähtöiseen paikalliseen kehittämiseen. Kaupunkiyhdistysten kanssa on sovittu, että Varsin Hyvä ottaa hallinnointivastuun ESR-rahoitteisen kaupunkikehittämisen hankkeissa ja laatii toimenpideohjelman kansalaistoimijälähtöisen paikalliseen kehittämisohjelmaan yhdessä Turkuseuran, Kaarina-seuran, Raisio-seuran ja Ykkösakseli ry:n kanssa.

2.2.3 Leader-toiminta osana maakutien kehittämistyötä

Varsin Hyvän paikallisen kehittämisohjelman taustalla on Varsinais-Suomen kylien kehittämisohjelma (Sujuvan arjen maaseutu – paikallisen kehittämisen ohjelma 2010 – 2015 Varsinais-Suomen Kylät ry). ”Yhdessä vielä enemmän” -ohjelma tukee ja täydentää maakunnallisia kehittämisohjelmia (Varsinais-Suomen maaseudun kehittämisohjelma 2014–20, Maakuntastrategia 2014 -2017). Lisäksi Varsin Hyvä on mukana toteuttamassa Suomen Kylätoiminta ry:n paikallisen kehittämisen ohjelmaa omalla toimialueellaan.

Maaseudun paikallista kehittämistä toteutetaan EU:n Komission suosituksen mukaisesti 2014–2020 myös rakennerahastojen (EAKR, ESR, EMKR) kautta. Maakunnan Leader-ryhmien keskinäistä alueellista yhteistyötä jatketaan ja kehitetään erityisesti tiedotuksessa sekä hankkeiden tulosten seurannassa ja arvioinnissa. Kehittämisyyötä tehdään myös muiden Leader-ryhmien kanssa yli maakuntarajojen, jolloin opitaan muiden alueiden kokemuksista ja tuodaan hyviä käytäntöjä omalle alueelle.

”Yhteistyötä näissäkin asioissa yli kuntarajojen, yksin nyhräämällä ei nykypäivänä selvitä. Kuntarajat ylittäviä yhteisiä hankkeita, toisaalta erikoistumista omien vahvuuksien mukaan. Kaikkien ei tarvitse osata tai tarjota kaikkea”

2.2.4 Kansainvälinen yhteistyö ja verkostoituminen

Kansainvälisen hanketoiminnan aloittaminen on ryhmällemme tärkeä tavoite tällä ohjelmakaudella. Varsin Hyvä on mukana Leader-ryhmien eurooppalaisissa yhteistyöverkostoissa (ELARD, ENRD), joita hyödynnetään kansainvälisessä hanketoiminnassa. Pyrimme kansainväliseen yhteistyöhön myös muiden EU-ohjelmien esim. Kansalaisten Eurooppa-ohjelman rahoituksella.

Kansainvälistä yhteistyötä on luontevaa tehdä esim. Itämeren piirissä. Turun alueen toimijoilla olisi paljon hyödynnettävää esimerkiksi Ruotsin yhteisö-/paikallistalouden kokemuksista samoin kuin sikäläisistä malleista kylien kestävässä kehittämisessä. Paikalliskulttuurin hyödyntäminen on myös osa-alue, jossa toimijoiden kansainvälisellä verkostoitumisella on vain voitettavaa.

Varsin Hyvä haluaa olla edistämässä Varsinais-Suomen kansainvälistymistä. Kansainvälistyminen edellyttää yhdistysten ja järjestöjen tiiviimpää yhteistyötä, joka voidaan käynnistää esim. EU-rahoitteisen vaihto-ohjelman kautta. Kansainvälistyminen on erityisen tärkeää elinkeinoelämän kehittämisen kannalta. Varsinkin matkailualan toimijoiden kansainvälinen yhteistyö ja verkostoituminen luovat uusia mahdollisuuksia ja työpaikkoja toimialueellamme. Kansainvälistyminen tuo lisäarvoa sekä maaseudun mikroyrityksille että koko maakunnalle.

2.3 Paikallisten kehittämishankkeiden valintakriteerit ja indikaattorit

Varsin Hyvän hankkeiden valinnassa noudatetaan Manner-Suomen maaseudun kehittämissuunnitelman ja Varsinais-Suomen maaseudun kehittämissuunnitelman linjauksia ja painopisteitä. Varsin Hyvän omia valintakriteereitä käytetään hankkeiden tarkoituksenmukaisuusharkinnassa oman paikallisen kehittämissuunnitelman tavoitteiden saavuttamiseksi. Omia valintakriteereitä päivitetään ja tarkennetaan tarvittaessa ja hallitus voi päättää erityisistä linjauksista rahoituksen kohdentamiseksi sovitujen painopisteiden tai teemojen mukaisesti. Hankkeiden valintakriteerit, joita tarkennetaan vielä maaseudun kehittämissuunnitelman tarkentua, on kuvattu liitteessä 3.

Hankkeiden sosiaalisten ja yhteiskunnallisten tulosten mittaamiseksi tehdään säännölliset itsearviointikyselyt Leader-ryhmän sisäisille (hallitus, hanketyöryhmä) ja ulkoisille (hanketoimijat, yritykset, yhteistyökumppanit) sidosryhmille. Varsin Hyvä teettää myös ulkopuolisen arvioinnin, jossa arvioidaan kehittämistoimenpiteiden laadullisia ja määrällisiä tuloksia.

Varsinais-Suomen muiden toimintaryhmien kanssa on alustavasti keskusteltu yhteisten indikaattoreiden käytöstä, jotta hankkeiden vaikuttavuuden arviointi maakunnan tasolla olisi yhteismitallista. Maakunnassa on kaikkien EU-rahoitteisten hankkeiden tietokanta (Varsinais-Suomen hankeverkko), jossa on mahdollista seurata hanketoiminnan vaikuttavuutta erilaisin indikaattorein.

Varsin Hyvä ottaa soveltuvin osin käyttöön Manner-Suomen maaseudun kehittämissuunnitelmassa 2014 – 2020 määriteltävät Leader-indikaattorit. Leader-indikaattoripankin mittarit on jaoteltu teemoittain ”Elinkeinot ja elämän laatu”, ”Kulttuuri ja ympäristö” sekä ”Yhteistyö ja verkostoituminen”. Varsin Hyvän määrälliset tavoitteet hanketoiminnan ja toimintarahen osalta on esitetty tarkemmin liitteessä 4. Tavoitteita täsmennetään tarvittaessa ohjelmakauden aikana.

Varsin Hyvän indikaattorit hankkeille

Kehittämissuunnitelman lkm
Yritystukien lkm
Uudet yritykset
Nuorille/syrjäytymisvaarassa oleville kohdennetut toimenpiteet
Uudet verkostot
Hanke-/yritystutkimuskyselyiden määrä
Lähidemokratiaa edistävät hankkeet/toimenpiteet
Kulttuuri- ja luontohankkeiden lkm
Talkootyötunnit ja talkootyöhön osallistuneiden lkm
Yhdistysten uudet palvelut/tuotteet/tapahtumat
Biotalous/uusutuvaan energiaan/ekologisuuteen liittyvät toimenpiteet
Elintarvikealan osaamista/kilpailukykyä lisäävät toimenpiteet
Uudet matkailupalvelut

2.4 Suunnitelma tiedottamisesta ja osaamisen tason nostamisesta

Tiedottaminen tapahtuu sisäisenä ja ulkoisena viestintä vuosittain päivitetävän viestintäsuunnitelman mukaisesti (Viestintäsuunnitelma 2014, liite 2.). Hanketoiminnan kohderyhmiä tavoitellaan ja aktivoidaan sekä tiedottein että henkilökohtaisen viestinnän keinoin. Sähköistä viestintää kehitetään ja sosiaalinen media otetaan käyttöön osana laajempaa Leader-brändityötä. Viestinnän terävöittäminen edellyttää myös aiheeseen liittyvää koulutusta, jota voidaan toteuttaa yhteistyössä maakunnan muiden toimintaryhmien ja ELY-keskuksen kanssa.

Olemassa olevan osaamisen hyödyntäminen ja osaamisen tason nostaminen ovat perusedellytyksiä maaseudun kehittämisen tuloksellisuudelle. Varsin Hyvän oppimistavoitteet koskevat paitsi yhdistyksen toimihenkilöitä ja hallituksen jäseniä, myös toimialueen hanketoimijoita ja yrityksiä. Laatu- ja johtamistyöprosessia samoin kuin sisäistä ja ulkoista arviointia jatketaan toiminnan tehostamiseksi ja mitattavien tulosten saavuttamiseksi. Hallituksen jäsenille järjestetään koulutusta ajankohtaisista

teemoista sekä tiedotetaan myös muista kuin Leader-rahoitusta saaneista hankkeista. On tärkeää tietää eri toimijoiden ja erilaisten projektien kehittämistoimenpiteistä ja tavoitteista, jotta opitaan toisilta, vältetään päällekkäinen toiminta ja saadaan parempaa vaikuttavuutta koko maakuntaan.

Hanketoimijoille järjestetään neuvontapalavereja sekä hanke- ja rahoitusinfoja. Taloushallintoon, verotukseen, yhdistystoimintaan ja kansalaisvaikuttamiseen liittyvälle koulutukselle on myös kasvava tarve. Osaamisen tasoa nostetaan koulutus- ja tiedotushankkeilla sekä eri organisaatioiden/projektien yhteisillä tilaisuuksilla. Lisäksi yhdistys toimii tiiviissä yhteistyössä Turun seudun oppilaitosten ja korkeakoulujen kanssa. Innovaatioiden löytäminen ja kaupallistaminen edellyttää myös tutkimus- ja yritystoiminnan tiiviimpää yhteistyötä ja tiedottamista. Kokemusten vaihtoa, hyvien käytäntöjen oppimista sekä verkostoitumista tapahtuu paikallisen, alueellisen ja kansainvälisen yhteistyön kautta.

Uusia avauksia osaamisen tason nostamiseksi

Varsinais-Suomen maakuntastrategiassa on asetettu päätoimenpiteeksi kumppanuusfoorumi, jonka perustana ovat ihmiset ja tieto. Tavoitteena on tehdä kokeiluja ja toimia uusilla tavoilla innovatiivisessa ilmapiirissä niin, että saa myös epäonnistua. Kumppanuusfoorumissa panostetaan mm. osallistumisen edistämiseen ja asukaslähtöisen palvelukulttuurin kehittämiseen. Tavoitteena on myös, että yhdistyksissä ja järjestöissä tapahtuvaa kansalaisyhteiskunnan aktiivisuutta ja luovuutta tuetaan. Kumppanuusfoorumi on luonteva paikka edistää tiedon luomista, jakoa ja yhteisöllistä oppimista. Varsin Hyvä aikoo ottaa aktiivisen roolin kumppanuusfoorumissa ja edistää sitä kautta paikallista kehittämistä niin maaseudulla kuin kaupunkialueilla.

Rural Studies –yliopistoverkoston tarkoituksena on edistää opetuksen ja työelämän yhteyttä sekä tutkimustiedon ja käytännön vuorovaikutusta. Valtakunnan laajuisesti toimivan verkoston opetusta voidaan toteuttaa hajautetusti ja yhteistyössä paikallisten Leader-ryhmien kanssa siten, että opiskelijoilla on mahdollisuus tutustua paikalliseen kehittämiseen käytännön konteksteissa. Varsin Hyvä on ollut mukana Rurality-instituutin opetuskumppanina v. 2013, jolloin toteutettiin ”Paikallisen kehittämisen tyyli”-opintojakso. Yhteistyötä jatketaan ohjelmakaudella 2014 – 2020.

Verkostomainen toimintatapa tuo yhteistyöhön monialaista osaamista, kustannustehokkuutta ja mittakaavaetuja. Verkostoitumista kutsutaan myös sosiaalisesti innovaatioksi, jonka tärkeänä tehtävänä on oppia. Verkostotutkimuksessa puhutaan mm. oppivista organisaatioista, jotka perustuvat sosiaalisen pääoman, osaamisen siirron ja henkilöiden välisen vastavuoroisuuden periaatteille. Varsin Hyvän alueella edistetään verkostoitumista ja tehdään verkoston johtamiseen liittyvä suunnitelma, jossa verkoston oppimista ja osaamisen tason nostamista tarkastellaan strategiamme painopisteiden näkökulmasta. Toiminta-alueemme vahvuuksia ja heikkouksia on analysoitu myös oppimisen kannalta SWOT-taulukossa kappaleessa 1.3. Varsinais-Suomen verkostojen oppimista voidaan kuvata seuraavan taulukon avulla:

Yhdessä oppimisen toimintamalleja

Koulutus ”educating”	Fasilitointi ”facilitating”	Emännöinti ”hosting”
Tiedon ja osaamisen jakaminen toisille	Tiedon ja osaamisen hyödyntäminen yhdessä	Tiedon ja osaamisen luominen yhdessä
Esim. koulutusprosessi, jossa hanketoteuttajat, asiantuntijat opettavat toisiaan luennoiden, keskustellen jne.	Esim. työpajat, joissa hanketoteuttajat, asukkaat, Leader-ryhmät, asiantuntijat työskentelevät fasilitoidusti yhdessä viedäkseen tietoa käytäntöön	Esim. fyysinen ja henkinen ”tila”, joka motivoi asukkaita, hanketoteuttajia, Leader-ryhmiä ja asiantuntijoita luomaan tietoa, toimintatapoja ja uusia verkostoja yhdessä

Lähde: http://www.ttl.fi/partner/tyhyverkosto/toiminta/tapahtumat/Documents/Timo_Jarvensivu.pdf

Varsinais-Suomessa verkostoitumista ja verkoston oppimista voidaan edistää seuraavilla käytännön toimenpiteillä:

- järjestetään koulutusta, tiedotustilaisuuksia, työpajoja jne., joissa hyödynnetään verkoston asiantuntijuutta
- järjestetään yhteistyökumppanien kanssa tilaisuuksia, joissa käsitellään strategiamme painopisteiden mukaisia aiheita (asukas- ja yhdistystoiminta, kehittyvä paikallistalous, kulttuuri- ja ympäristö, ekologisuus)
- palkataan yhteinen aktivaattori esimerkiksi Varsinais-Suomen Kylät ry:n ja/tai muiden Leader-ryhmien kanssa: yhdistysosaaminen/kouluttaminen, tiedottaminen mahdollisina toimenkuvina
- panostetaan hankkeiden toiminnan arviointiin ja jatkokehittämiseen perustamalla ns. sparrausryhmä, hankkeen päätyttyä seuranta-arviointi esim. kylähankkeissa V-S Kylien kanssa, muilla osa-alueilla esim. toisen Leader-ryhmän tai Turun yliopiston Brahean kanssa
- Hyödynnetään opiskelijoiden osaamista, opinnäytetöitä ym. verkoston toiminnassa
- Edistetään hanketoimintaa, jossa sovelletaan tutkimustietoa käytännön piloteissa, jotka tukevat Varsin Hyviä tavoitteita ja painopistealueita
- Hyödynnetään muita EU-rahoituslähteitä (esim. rakennerahastojen tai CIMOn kautta haettava rahoitus koulutukseen, kansainvälistymiseen, työelämän, kulttuurin ja nuorison vaihtoon tai kansalaisten vaikutusmahdollisuuksien lisäämiseen)

Yhteisöllisyys, paikallinen hyvinvointi ja osallisuus ovat kytköksissä sosiaaliseen pääomaan ja siihen liittyvään oppimiseen. Sosiaalinen pääoma tarkoittaa joko yhteisön jäsenten sisäistä kykyä toimia keskenään, heidän välistä luottamustaan tai henkilön toimintamahdollisuuksia. Sosiaalista pääomaa tarkastellaan sekä yksilön, lähiyhteisön että yhteiskunnan tasolla: mitkä ovat yksilön vaikutusmahdollisuudet, miten hän voi toimia osana paikallisverkostoa ja millaisia vaikutuksia toiminnalla voidaan saada aikaan laajemminkin yhteiskunnallisella tasolla. Yhdessä tekeminen ja ryhmässä toimiminen ovat vahvaa järjestö- ja nuorisotyön perinnettä.

Tärkeitä teemoja osaamisen tason nostamisessa ovat mm. sosiaalinen media, luovuus, innovaatiot ja paikalliskulttuuri. Sosiaalinen ja yhteiskunnallinen yrittäjyys sekä yhdistysten palvelutuotanto ovat myös aiheita, joihin paneudutaan verkoston oppimisessa. Kansalaislähtöistä paikallista kehittämistä kaupungissa tuetaan Leader-metodin avulla koulutus- ja tiedotustilaisuuksissa. Sosiaalisen pääoman kasvun kautta kehitetään osallistujien kansalaistaitoja ja ennen kaikkea motivaatiota pyrkiä muutokseen sekä omassa elämässään että elinympäristössään, yhteisöllisesti ja etsimällä ratkaisuja yhteisiin tarpeisiin.

3 Varsin Hyvä maaseudun kehittämisen visio, tavoitteet ja toimintasuunnitelma

Visio vuodelle 2020

MAASEUDUN ASUKKAAT, YHDISTYKSET JA YRITYKSET KEHITTÄVÄT ASUINALUETTAAN YHDESSÄ VIIHTYISÄKSI, TURVALLISEKSI JA TOIMIVAKSI YHTEISÖKSI. YHTEISTOIMINNALLA JA YHTEISTYÖSSÄ KUNNAN KANSSA TURVATAAN RIITTÄVÄT LÄHIPALVELUT, ASUKKAITA KUULLAAN JA KUUNNELLAAN. HANKETOIMINTA KEHITTÄÄ OSAAMISTA, OPPIMISTA JA INNOVAATIOITA. MAASEUTU, SAARISTO JA YMPÄRÖIVÄ LUONTO KOETAAN YHTEISEKSI JA ARVOKKAAKSI: SE TARJOAA PAIKALLISESTI JA LUONNONMUKAISESTI TUOTETTUA RUOKAA, VIRKISTYMISMAHDOLLISUUKSIA SEKÄ LUONTO- JA KULTTUURIELÄMYKSIÄ. MAASEUTU TARJOAA ASUKKAILLEEN TYÖTÄ JA UUSIA ELINKEINOMAHDOLLISUUKSIA.

Varsin Hyvän toimialueen maaseutu on elinvoimaista, eikä näköpiirissä ole sellaisia uhkakuvia kuin harvaan asutulla maaseudulla jossain muualla Suomessa.. Kuntarakenteen muutokset ja kuntien kiristynyt taloustilanne vaikuttaa kuitenkin palveluiden saatavuuteen ja sitä kautta alueemme asukkaiden elämään myös Turun seudulla. Varsin Hyvän alueella tuettavan toiminnan keskiössä ovat asukastoiminta, työpaikkaomavaraisuuden edistäminen, toimiva palvelurakenne sekä läpileikkaavina kulttuuri, ympäristö ja lähidemokratia. Elinkeinoelämän kehittämiseen ja uuden yritystoiminnan mahdollisuuksiin panostetaan entistä enemmän. Toiminnan kohderyhmälähtöisessä suunnittelussa erityistä huomiota kiinnitetään nuorten, seniorien, lapsiperheiden ja työttömien toimintaan ja hyvinvointiin. Hankkeiden toteuttajina toimivat yhdistykset, seurakunnat, seurakunnat ja seurakunnat. Kunnissa, kylillä ja asuinalueilla toimitaan yhdessä, yhteisöllisesti, aktiivisesti ja aktiivisten.

Ohjelman painopistealueet ohjelmakaudella 2014 - 2020 ovat

- Uudistuva asukas- ja yhdistystoiminta
- Kehittyvä paikallistalous luo uusia työpaikkoja
- Kulttuurista ja ympäristöstä vetoa ja voimaa
- Ekologisuus etusijalla

Varsin Hyvän toimintasuunnitelma ja paikallisen kehittämisstrategian tavoitteet esitetään seuraavaksi painopistealueittain ja teemoittain, joita lähdetään purkamaan konkreettisiksi toimenpiteiksi ja hanke-esimerkeiksi.

3.1 Uudistuva asukas- ja yhdistystoiminta

Asukkaat ja yhteisöllisyys

Yhdessä tekeminen, yhteistyö ja yhteisöllisyys mielletään yleensä luontevaksi osaksi maaseudun arkea ja elinvoimaisuutta. Yhteisöllisyyden tunne on maaseudun toimintaa luova ja ylläpitävä voima. Perinteisesti yhteisöllisyyteen on liittynyt myös vahva kytkös paikkaan ja identiteettiin. Nämä elementit ovat edelleen olemassa, mutta ajan, asenteiden ja yhteiskunnallisen kehityksen mukana yhteisöllisyyskin muuttuu saaden, etsien ja löytäen uusia muotoja.

Yhteisöllisyyden pääomaa ihmiset tarvitsevat arjen askareissa, ongelmaratkaisuissa ja elämänhallinnassa. Yhteisöön kuulumisen on edellytys myös sille että osallisuus ja osallistuminen toimivat. Yhteisö itsessään rakentuu paitsi arjessa paikallisesti myös yhä enemmän verkostoissa ja (sähköisesti) verkossa sekä erilaisten teemojen, toimintamallien ja ratkaisujen

kautta. Samalla yhteisöllisyyden tilanne- ja tarvelähtöisyys sekä yhteisöön kuulumisen aikajänne korostuvat aiempaa selkeämmin.

Varsin Hyvän toimialueen kunnista monet ovat muuttovoittokuntia, mutta asukkaat eivät välttämättä asetu pitkäksi ajaksi asumaan samalle paikkakunnalle. Perinteisen asukas-yhteisötoiminnan ohella yhteisöllisyyden voimavara kehittämismahdollisuuksineen nähdään avauksissa, jotka liittyvät niin vanhustyöhön, nuorisotyöhön, arjen turvallisuuteen, maahanmuuttajien kotouttamiseen, asumisratkaisuihin, yhteisiin tiloihin, palvelutuotantoon, liikkumiseen, yrittäjyyteen (yhteiskunnallinen, osuuskunta), osallisuuteen (päätoimintana), kansalaistoimintaan kuin virtuaalisiin yhteisöihin. Hyviä toimintamalleja, -tapoja ja -ratkaisuja tuetaan myös siksi, että toimivan yhteisön ja yhteisöllisyyden keskiössä olevan asukkaan, ihmisen ja yksilön arvostuksesta, hyvinvoinnista ja jaksamisesta on huolehdittava.

”Ihmisten täytyy havahtua ja aktivoitua tekemään asioita myös itse. Vielä menee ”liian hyvin” ja ihmiset olettavat että yhteiskunta hoitaa kaikki palvelut. Yhteisöllisyys kyllä varmaan herää vasta sitten kun on pakko eli toisin sanottuna joku kriisi edessä.”

ASUKASTOIMINNAN hanke-esimerkkejä:

<ul style="list-style-type: none"> yhteisöllisyyttä ja osallisuutta lisäävät hankkeet, koulutus- ja tiedotustilaisuudet ja tapahtumat 	<ul style="list-style-type: none"> eri ikä-ryhmien aktivointi ja yhteistoiminnan lisääminen (erityisesti vanhusten ja nuorten kohtaaminen huomioidaan toiminnassa)
<ul style="list-style-type: none"> luodaan toimintaa asukkaille paikallisten yhdistysten keskinäisellä yhteistyöllä 	<ul style="list-style-type: none"> asualueen palvelutarpeiden kartoitus
<ul style="list-style-type: none"> vapaa-ajanasukkaiden mukaan saaminen kyläyhdistystoimintaan 	<ul style="list-style-type: none"> kyläyhdistysten hankkeet oman kulttuuriperinnön kartoittamiseksi ja julkaisemiseksi (esim. näyttelyin, julkaisuin, sähköisesti), joista voivat hyötyä paitsi asukkaat myös matkailuyrittäjät
<ul style="list-style-type: none"> vanhojen paikallisten taitojen elvyttäminen 	<ul style="list-style-type: none"> lasten ja nuorten kasvua ja kehitystä edistävät hankkeet
<ul style="list-style-type: none"> kulttuuri-identiteetin, kotiseututietoisuuden ja – tiedon lisääminen 	<ul style="list-style-type: none"> yhteisten tilojen järjestäminen ja kunnostaminen
<ul style="list-style-type: none"> uusien paikallisten tapahtumien luominen 	<ul style="list-style-type: none"> kaupunkien maahanmuuttajien tutustuttaminen maaseutuun ja paikalliseen identiteettiin ja kulttuuriin
<ul style="list-style-type: none"> ”kummitoiminta” esim. koulu- ja kylätasolla, kaupunki-maaseutu-akselilla 	<ul style="list-style-type: none"> monikulttuurisen maaseudun tarpeiden huomioon ottaminen
<ul style="list-style-type: none"> manner-saaristo-yhteistyö (esim. matkailualan yhteistyö, erilaiset kurssit) 	<ul style="list-style-type: none"> vaihto-oppilas- ja opettajavaihtokeiluja kaupunki- ja maaseutukoulujen välillä

Yhdistystoiminta

Julkisen, yksityisen ja kolmannen sektorin tehtävät ja roolit ovat muuttumassa voimakkaasti yhteiskunnallisen rakennemuutoksen myötä. Kunnat tuottavat edelleen joitakin palveluita itse ja joitakin yhdessä naapurikuntien kanssa; yhä useampia palveluita tuotetaan kuitenkin sekä yritysten että yhdistysten ja järjestöjen eli kolmannen sektorin kautta.

Yhdistykset ja järjestöt erilaistuvat uusissa haasteissa; osa erikoistuu ja ammatillistuu palvelujen tuottajiksi, osa jatkaa perinteisen yhdistystoiminnan perinnettä. Myös jälkimmäisellä on oma tärkeä roolinsa. Perinteinen järjestötoiminta vahvistaa yhteisöllisyyttä, ihmisten välistä kanssakäymistä, keskinäistä tukea ja sosiaalisia suhteita. Näiden kulmakivien merkitys ja arvo korostuvat jatkossa sitä voimakkaammin, mitä enemmän kiinnitetään huomiota ihmisten hyvinvointiin, mielekkään tekemisen tarjoamiseen nuorille ja vanhuksille sekä erilaisten ongelmien ja sairauksien ennaltaehkäisyyn ja näistä syntyviin yhteiskunnallisiin kustannuksiin. Tätä yhdistyksissä ja järjestöissä tehtävää työtä on ryhdytty kutsumaan hyvinvointityöksi.

”Kunnan säilyminen ”ihmisen kokoisena” helpottaa asukkaiden aktiivisuuden ja lähidemokratian säilymistä.”

Lähidemokratia

Kuntarakennemurroksessa kolmatta sektoria ollaan vastuuttamassa myös lähidemokratian edistäjänä. Kunnissa ryhdytään jo palvelujen järjestämistä suunniteltaessa kuuntelemaan ja osallistamaan kuntalaisia. Kolmas sektori eli järjestöt ja yhdistykset ovat entistä lähempänä edustuksellista demokratiaa ja kunnallista päätöksentekoa.

Toimintaympäristön muuttuessa kuntien olisi hyvä kirjoittaa auki ne tavoitteet ja toimenpiteet, miten yhteistyötä järjestöjen kanssa halutaan pitkällä tähtäimellä rakentaa; miten kunta tukee yhdistyksiä, mitä palveluja kunta haluaa ostaa kolmannelta sektorilta, mikä on yhdistysten rooli lähidemokratian edistäjinä? Nämä asiat voidaan koota kunnalliseen järjestöstrategiaan. Toisaalta myös yhdistysten on syytä pohtia omaa rooliaan: onko toiminnan ydin edelleen omalle jäsenistölle suunnattu

perustoiminnassa vai olisiko yhdistyksellä eväitä tuottaa palveluja myös ulkopuolisille? Tätä voidaan edistää yhdistyksen palvelutoiminnan kartoituksella.

Olivatpa kuntalaisten kuuntelemisen ja osallistamisen käytännön keinot minkälaisia tahansa, tavoitteena niissä kaikissa tulee olla kuntalaisten aito kuuleminen ja todelliset vaikutusmahdollisuudet. Kuntalaiset otetaan mukaan myös varsinaiseen palvelujen tuottamiseen. Tavoitteena on kytkeä kansalaisten ja asiakkaiden asiantuntemus ja kokemustieto tasavertaisesti ammatilliseen asiantuntijuuteen ja hälventää myös meillä Suomessa niin jyrkkää asiakkuuden ja kansalaisuuden rajaa.

”Kansalaisraadit voisivat olla hyvä tapa saada asukkaiden ääni kuulumaan. Hieman kevyempi tapa kuin neuvottelukunnat tai valtuustot (esim. nuorisovaltuusto)”

Varsin Hyvinä tavoitteina:

- tukea asuin ympäristön suunnittelua ja hoitoa laadun, viihtyisyyden ja turvallisuuden edistämiseksi
- edistää uusien asukkaiden vastaanottoa, kotiuttamista ja kotouttamista
- edistää asumisen ja elämisen edellytyksiä (vakituiset ja osa-aikaiset asukkaat huomioon ottaen)
- edistää erilaisia asumisen vaihtoehtoja, työpaikkaomavaraisuutta ja toimivaa palvelurakennetta (läpileikkaavina teemoina matkailu, kulttuuri ja ympäristö)
- lisätä eri väestöryhmien yhteistoimintaa (mm. yhteistyötä monikulttuuristen yhdistysten kanssa)
- vahvistaa alueen erityispiirteitä ja uusia mahdollisuuksia yhdessä alueen toimijoiden ja asukkaiden kanssa (luonto, matkailu, kalatalous ja –jalostus, palvelut, asukasaktiivointi, kansalaisraadit, tietoliikenne, infra)
- edistää asukasdemokratiaa ja avointa vuoropuhelua kuntien päättäjiä ja asukkaiden välillä
- edistää sopimus- ja neuvottelumenettelyn rakentamista kunnan ja kylien yhteistyön pohjaksi
- edistää järjestöjen ottamista mukaan palvelujen konkreettisen suunnitteluun ja toteuttamiseen
- edistää kaupungin ja maaseudun yhdistysten välistä yhteistyötä
- varautua ilmastomuutoksen tuomiin riskeihin
- edistää ja kehittää paikallisia turvallisuussuunnitelmia sekä kunnan/asukkaiden välistä tiedonkulkua

YHDISTYSTOIMINNAN JA LÄHIDEMOKRATIAN hanke-esimerkkejä

<ul style="list-style-type: none"> • Kaikkien asukkaiden vaikutusmahdollisuuksien lisääminen 	<ul style="list-style-type: none"> • nuorten syrjäytymistä estävät hankkeet
<ul style="list-style-type: none"> • vanhusten hyvinvointia lisäävät hankkeet 	<ul style="list-style-type: none"> • Uusia foorumeita tiedotukseen ja vuoro-vaikutukseen sähköisten ja mobiilien ratkaisujen kehittäminen
<ul style="list-style-type: none"> • 3. sektorin toiminnan tukeminen ja aseman vahvistaminen (esim. yhdistysten tuottamat asukaslähtöiset palvelut, järjestöjen ja kuntien yhteistyön lisääminen sopimusperusteisesti) 	<ul style="list-style-type: none"> • Uusien innovatiivisten ratkaisujen kehittäminen paikallisiin tarpeisiin (esim. kokeilut ja pilotit perheiden hyvinvoinnin lisäämiseksi)
<ul style="list-style-type: none"> • kyläsuunnitelmien laatiminen, päivittäminen ja hyödyntäminen kuntien toiminnassa ja ohjelmatyössä 	<ul style="list-style-type: none"> • Järjestöstrategioiden laatiminen yhdessä kuntien ja järjestöjen kesken
<ul style="list-style-type: none"> • Asukasyhdistysten aloitteesta toteutettavat hankkeet (esim. liikuntareitit, tapahtumat) 	<ul style="list-style-type: none"> • Turvallisuutta ja asumisviihtyvyyttä lisäävät toimenpiteet (esim. varautuminen poikkeustilanteisiin ja tiedottaminen, kriisisuunnitelma yhteistyössä yhdistysten kanssa)
<ul style="list-style-type: none"> • Yhteisöllisyyden lisääminen (esim. kuntien edustajien ja asukkaiden yhteiset keskustelutilaisuudet) 	<ul style="list-style-type: none"> • tiedotusmateriaali kotiseudusta, sähköiset virtuaaliset oppimisympäristöt ja e-palvelut tiedotuksen apuna

Hyvinvointi

Perinteisen kyläilykulttuurin hipuessa on myös mielekäästä tavata toisia samanhenkisiä ihmisiä niin yhdessä tehden kuin yhteisissä tiloissa, yhdistystalolla tai muussa kokoontumispaikassa kokoontuen. Fyysisen ja henkisen hyvinvoinnin sekä yhdessä toimimisen välillä on selkeä yhteys.

Paikallinen yhdistystoiminta asukas- ja kyläyhdistyksistä urheiluseuroihin – ja kaikki siltä väliltä - ovat ennaltaehkäisevää hyvinvointityötä parhaasta päästä. Sen taloudellisuus, kannattavuus ja tuottavuus pitää ymmärtää. Yhdistyksen toiminnan tukemiseen myönnetty julkinen euro moninkertaistuu tulosten kautta. Toki myös yhdistysten tulee vastata tähän hyvinvointityön haasteeseen.

Kansalaistoiminnalla on suomalaisen hyvinvoinnin kannalta suuri merkitys, useimmiten kyse on yhdistysten tuottamista harrastus- ja vapaa-ajanviettomahdollisuuksista. Kunta- ja palvelurakenteen muuttuessa kuntien ja kolmannen sektorin suhdetta ja yhteistyötä on alettu tarkastella myös toisesta näkökulmasta. Järjestöt ja yhdistykset nähdään julkisten palvelujen täydentäjänä, palvelujen tuottajana ja myyjänä. Hyvinvointiala siihen liittyvine terveyspalveluineen on kasvava toimiala, joka tuo uusia mahdollisuuksia myös yrityksille.

Turvallisuus

Kriiseihin varautuminen huomioidaan osana maaseudun ja asuinalueiden turvallisuutta. Tämä edellyttää ilmatoriskien tiedostamista ja omien haavoittuvuuksien tunnistamista. Paikallistasolla etsitään konkreettisia, omaan toimintaympäristöön sopivia sopeutumistoimia. Esimerkiksi sään ääri-ilmiöt, kuten myrskyt, rankkasateet, kuumuus ja kuivuus, edellyttävät konkreettisia ja nopeita toimenpiteitä asuinympäristöissä. Poikkeustilanteissa on keskeistä, että tiedetään, ketkä tarvitsevat apua ja mistä apua on saatavilla sekä kenellä poikkeustilanteessa on toimintavastuu. Tiedottaminen virka-ajan ulkopuolella ja tiedonkulun turvaaminen asukkaiden keskuudessa ovat tärkeä osa turvallista asumista. Kriiseihin varautuminen vaatii opastusta ja harjoittelua. Kylien/asuinalueiden turvallisuussuunnitelmat tarjoavat välineen ilmastonmuutoksen vaikutuksiin varautumiseen.

Kansalaisyhteiskunnassa kunnan toimintakulttuuri tukee kansalaistoimintaa. Tämä tarkoittaa myös sitä, että asukkaat ottavat aikaisempaa enemmän vastuuta oman lähiympäristönsä asioista eivätkä odota, että julkinen valta vastaa kaikista asioista.

HYVINVOINNIN JA TURVALLISUUDEN hanke-esimerkkejä

<ul style="list-style-type: none"> • Aktiivista vapaa-aikaa ja uusia harrastusmahdollisuuksia • lisäävät hankkeet ja tapahtumat 	<ul style="list-style-type: none"> • Yhteisten tilojen turvallisuus- ja käyttösuunnitelmat
<ul style="list-style-type: none"> • Investoinnit viihtyisään ja turvalliseen asuinympäristöön • Arjen turvallisuutta lisäävät innovaatiot, turvallisuussuunnitelmat 	<ul style="list-style-type: none"> • Ympäristöriskeihin varautuminen
<ul style="list-style-type: none"> • Naapuriapu ja verkostomainen yhteistyö 	<ul style="list-style-type: none"> • Koulutus, yhteistyö ja riskien kartoitus turvallisuuden lisäämiseksi • Kriiseihin varautuminen poikkeusoloissa: ennakointi, suunnittelu ja tiedottaminen
<ul style="list-style-type: none"> • Lasten ja lapsiperheiden arkea helpottavat toimenpiteet • Nuorten aktivointi ja nuorisohankkeet 	<ul style="list-style-type: none"> • Oppaat ja ohjeistus poikkeustilanteita varten • Yhteisöllisyyden lisääminen
<ul style="list-style-type: none"> • Ikäihmisten asumisen tukitoimet • Hyvinvointipalveluiden uudet yhdistelmät (esim. kulttuurihyvinvointi, terveysliikunta, Green care-palvelukonseptit) 	<ul style="list-style-type: none"> • Kuntien ja kylien välinen yhteistyö • Yhdistysten keskinäinen yhteistyö

”Osallistamalla paikalliset asukkaat mukaan, saada heidät innostumaan, pitämään huolta esim. ympäristöstä & käyttämään paikallisia palveluja. Eli lisää osallistavia hankkeita – tai mahdollisuus erilaisiin osallistaviin hankkeisiin.”

3.2 Kehittyvä paikallistalous luo uusia työpaikkoja

Elinkeinoelämä

Kuntien nykyistä elinkeinorakennetta tulee vahvistaa ja tukea, mutta uusia aluevaltauksia tarvitaan myös. Esimerkiksi hoiva-ala, matkailu, sähköiset palvelut ja biotalous ovat aloja, joihin kannattaa panostaa varsinkin maaseudulla. Varsin Hyvän paikallisen kehittämissuunnitelman valmistelussa on otettu huomioon toimialueen kuntien omat elinkeinopoliittiset ohjelmat ja strategiat, mutta on etsitty myös heikkoja signaaleja ja tulevaisuuden trendejä kuntien elinkeinotoiminnan kehittämiseksi. Varsin Hyvä kehittää yhteistyötä toimialueensa yrittäjäjärjestöjen kanssa, jotta tietoa yritysten tarpeista ja Leader-rahoituksesta voidaan hyödyntää parhaalla mahdollisella tavalla alueen kehittämisessä.

Palveluilla tulee olla matala käyttökynnys sekä saavutettavuuden että ihmisläheisyyden näkökulmasta. Se tuotetaan lähellä, tuodaan kotiin tai sen piiriin on helppo hakeutua. Kuntien toimintaympäristön, palvelurakenteen ja palvelujen kysynnän muutokset vaikuttavat maaseudullakin siihen, että palveluiden tarve, tuottaminen ja saavutettavuus vaativat jatkuvaa mukautumista ja kehittämistä tukimuotoineen. Palveluista puhuttaessa huomio keskittyy paljolti julkisten peruspalveluiden (perusopetus, kirjasto, nuoriso-, vanhuspalvelut, liikuntatoimi, perus-terveydenhuolto, neuvola, päiväkotit) saavutettavuuteen. Keskeisiksi lähipalveluiksi mielletään edelleen myös lähikauppa, posti, postinkanto, joukkoliikenne, kirjastoauto ja lähikirjastot. Näiden lisäksi maaseutukunnista löytyy lukuisa määrä yksityisten ja kolmannen sektorin tuottamia tai ylläpitämiä eri toimialojen palveluita koti- ja siivouspalveluista kylätaloihin, teatteriin ja muuhun ammattilais-/asiantuntija-apuun, joiden saavutettavuutta, näkyvyyttä, tuotteistamista ja verkostoitumista on edelleen mahdollista kehittää.

”On ikävää kun maaseudun ennen niin moninaiset palvelut kutistuvat kutistumistaan. Asukkaiden viihtyvyyttä pitäisi lisätä eikä riisua! Itse olisin kiinnostunut muuttamaan tulevaisuudessa maalle, mutta ei hirveästi houkuta kun palveluiden perässä saa juosta kaupunkiin.”

Biotalous ymmärretään tässä laajasti uusiutuviin luonnonvaroihin liittyvänä toimintana (tuottaja-, käyttäjä-, jalostaja-, markkinoija- ja kuluttajanäkökulma). Uusiutuvan energian hyödyntäminen ja bioenergiaan liittyvät innovaatiot voivat tuoda investointeja ja uusia työpaikkoja maaseudulle. Varsinais-Suomi on myös merkittävää ruoantuotantoaluetta ja elintarvikeyritystiheyskin maan toiseksi suurin heti Uudenmaan jälkeen.

Elintarvikealan kehitys otetaan huomioon tukemalla alan mikroyritysten perustamista, työllistävyyttä sekä osaamisen ja kilpailukykyisyyden lisäämistä. Kysyntää vastaavan laadukkaan ruoan ja raaka-aineiden saatavuuden edistämisen ohella kannustetaan avoimeen - ruokaa, matkailua ja/tai kulttuuria yhdistävään - tapahtumien, tuotteiden ja muiden uusien avausten luomiseen.

”Aito yhteistyö asukkaiden, kunnan, yrittäjien kesken yhdistettynä tutkimustiedon ja innovaatioiden jalkauttamiseen. Tätä toivon Leader-ohjelman voivan tukea hankerahoituksin.”

Matkailu on maakunnallisesti merkittävä toimiala ja sisältää huomattavaa kasvupotentiaalia. Yhteistyö ja verkostoituminen koetaan kuitenkin Varsinais-Suomessa riittämättömäksi, joten yhteistä tahtoa ja tekoja tilanteen parantamiseksi tarvitaan. Erityisesti pienet yritykset kaipaavat konkreettisia toimenpiteitä ja välineitä oman näkyvyytensä ja palvelutasonsa parantamiseksi, kiinnostusta ja tarvetta on myös matkailuyritysten kansainvälistymiselle. Leader-rahoitteisten hankkeiden kautta on mahdollista kehittää Varsinais-Suomen alueen maaseudulla toimivien matkailuyritysten kansainvälistä markkinointia ja kohottaa yritysten laatua kansainväliselle tasolle. Varsinkin luontonsa puolelta Varsin Hyvän alue soveltuu erinomaisesti sellaisille asiakkaille, joille rauha ja hiljaisuus (rauhallinen elämäntapa, turvallisuus, siisteys), neljä vuodenaikaa, luonto ja vesistö sekä kulttuuri ovat tärkeitä matkakohteen valintakriteereitä. Matkailun kehittämishankkeita kannattaa toteuttaa yhteistyössä maakunnan matkailusektorin toimijoiden kanssa sekä alueiden välisinä hankkeina.

”Maaseudun elinvoimaisuus ja palvelut turvataan vaalimalla ja vahvistamalla oman alueen vahvuuksia: lähiruoka, matkailusektorin verkostoituminen ja yhteistyön kehittäminen, tuotteistaminen.”

Yrittäjyys

PK-yrittäjyyden edistäminen ja uusien työpaikkojen luominen ovat elinehtoja maaseudun elinvoimaisuuden säilyttämiseksi. Kasvukeskusten ulkopuolelle pitää saada investointeja ja yrittäjien tulee lisätä keskinäistä yhteistyötä. Yritysten välistä yhteistyötä voidaan lisätä mm. luomalla yritysten yhteisiä toimitusketjuja ja kehittämällä tehokkaampia materiaaliavirtoja. Kunta- ja palvelusektorin muutokset tuovat myös uusia mahdollisuuksia yrittäjille, mutta yritystoiminnan menestyminen edellyttää riittävää asiakaskuntaa omalta alueelta.

Uudenlaiset yrittämisen muodot kuten yhteiskunnallinen tai sosiaalinen yrittäjyys ovat varteenotettavia malleja esimerkiksi kunnan palvelutuotantoa järjestettäessä. Vastuullinen yrittäjyys huomioi sekä ihmiset että ympäristön. Myös perinteinen osuuskuntamalli antaa mahdollisuuksia monenlaiseen ja monialaiseen yrittäjyyteen. Lisäksi yrittäjien, kuntien ja 3. sektorin yhteistyössä olisi paljon kehitettävää.

”Nuorten pienimuotoisen yrittäjyyden edistäminen synnyttää parhaimmillaan innovaatioita, joista voi kasvaa jotain suurta.”

Kolmas sektori

Järjestötoiminta kehittyi järjestöjen sisältä käsin, niissä toimivien ihmisten kautta, ei julkisen vallan asettamien vaatimusten tai ulkoisen paineen alaisena. Järjestöjä on paljon ja ne ovat keskenään hyvin erilaisia, joten erilaistuminen asettaa haasteita niin järjestötoiminnalle itselleen kuin julkiselle vallalle. Järjestöjen osaamiseen ja toisaalta taloudellisiin toimintamahdollisuuksiin tulee kiinnittää erityistä huomiota.

Yhdistysten on määriteltävä entistä tarkemmin roolinsa muuttuvassa toimintaympäristössä ja tässä tarvitaan usein ulkopuolista asiantuntijuutta. Tarvitaan kartoituksia esimerkiksi siitä, mikä on yhdistyksen perinteistä toimintaa ja mikä osa voitaisiin erottaa liike- tai palvelutoiminnaksi – tai onko yhdistyksellä ylipäättään halua ja resursseja tuottaa palveluja myös oman jäsenkunnan ulkopuolelle. 3. sektorin palvelutoiminnassa on erityisen tärkeää löytää toimiva kumppanuus julkisen sektorin ja yrityselämän kanssa.

Varsin Hyvinä tavoitteina on

- kehittää maaseudun toimivaa ja saavutettavaa palvelurakennetta
- tukea uusia julkisia, yksityisiä ja/tai kolmannen sektorin palveluratkaisuja
- lisätä yhteistyötä yrittäjäjärjestöjen kanssa

- tukea uusien palvelukonseptien kehittämistä (osuuskunnat, monipalvelupisteet, liikkuvat palvelut, sähköiset palvelut, hubit jne)
- kehittää jo olemassa olevien paikallisten palveluiden löytämistä ja saavutettavuutta (web, some, e-ratkaisut) edistää 3. sektorin ja asiakkaiden mukana oloa/osallistumista palvelujen konkreettisessa suunnittelussa ja palautteen antamisessa
- lisää pienten matkailuyritysten yhteistyötä ja verkostoitumista
- edistää matkailuyritysten kansainvälistymistä
- kehittää matkailusektoria yhteistyössä maakunnan matkailualan toimijoiden ja muiden toimintaryhmien kanssa (esim. kylämatkailun kehittäminen, matkailusesongin pidentäminen, sähköisten palveluiden hyödyntäminen)
- edistää laadukkaan kotimaisen ruoan ja raaka-aineiden arvostusta, tietoisuutta, kysyntää ja saatavuutta
- kannustaa ruokaa, matkailua ja/tai kulttuuria yhdistävään tapahtumien, tuotteiden ja muiden uusien avausten luomiseen
- tukea jatkossakin maaseudun pienten yritysten kehittämis- ja investointihankkeita valituilla painopistealueilla
- tiedottaa ja välittää tietoa myös muiden organisaatioiden tarjoamista koulutus-, rahoitus- ja yhteistyömahdollisuuksista

PAIKALLISTALouden (YRITTÄJYYS JA PALVELUT) hanke-esimerkkejä:

• uusien paikallisten työpaikkojen luominen	• monialaisen yrittäjyyden tukeminen
• yritysten investointi-, kehittämis- ja aloitustuet	• pienyritysten innovaatioiden tukeminen esim. ympäristöteknologiainnovaatiot
• uusia yrityksiä esim. seuraaville aloille: hoiva-ala, bionalous luovat alat, ympäristön- ja maisemanhoito	• elintarvikealan kehittäminen (luomu, paikallinen ruoka, erikoistuotteet)
• elintarvikkeiden markkinoinnin, myynnin ja jakelun edistäminen esim. toritoiminnan kehittäminen	• virkistys- ja vapaa-aikapalveluiden tuottaminen
• paikalliset ruokatapahtumat ja niiden kehittäminen yhteistyössä kuntien, yhdistysten ja elintarvikealan yritysten kanssa	• elintarvikealan yritykset kuntien palveluntarjoajina kuten vanhusten ”kotihoito” eli ruoanvalmistus, -kuljetus vanhuksille kotihoidon tukena
• kampanjat ja tempaukset nuorten työllistämiseksi	• ulkoilureitistöjen perustaminen ja hoito
• Yhteiskunnallisen, sosiaalisen ja osuuskuntayrittäjyyden edistäminen	• yritysten ja 3. sektorin yhteistyön lisääminen (esim. kylämatkailu tai kylätalojen monitoimikäyttö)
• nuorten yrittäjyyden tukeminen	• esiselvitystyöt eri palvelujen kysynnästä ja yritysmahtoisuuksista
• markkinointitutkimukset ja yhteismarkkinointi	• palvelusopimukset kuntien ja 3. sektorin välillä
• kylätoiminnasta elinkeinotoimintaa: sosiaalinen talonmies, kylätalkkarit, hoivapalveluyritykset, pienkorjauspalvelut, kylämatkailu	• paikallisten palvelujen käytön edistäminen
• paikallisten raaka-aineiden ja luonnontuotteiden jalostaminen	• paikallisen tuotannon jalostusasteen nostaminen
• yrittäjäyhdistysten hankkeet paikallisen yritystoiminnan olosuhteiden parantamiseksi	• liikkuvat palvelut ja monipalvelupisteet harvaan asutuille alueille
• tietoliikenneyhteyksien parantaminen	• torikulttuurin ja torien kehittäminen sekä muiden suoramyynnin kehittäminen ml. ruokapiirit, tilamyynit jne

3.3 Kulttuurista ja ympäristöstä vetoa ja voimaa

Asuin- ja kulttuuriympäristö

Varsin Hyvä ry:n toiminta-alueella tavoitteena on tukea toimintaa, joka kehittää asuin ympäristöjen (mm. kylät, kirkonkylät, uudet asuinalueet) viihtyisyyttä ja turvallisuutta. Viihtyisäksi ja turvalliseksi koettu asuin ympäristö kannustaa asumaan ja toimimaan alueella sekä edistää arjen sujuvuutta. Viihtyisä ja turvallinen asuin ympäristö vaatii sekä hyvää suunnittelua että hoitoa. Asuin ympäristön koettuun laatuun taas vaikuttavat sekä rakennetun ympäristön ominaisuudet että ympäröivän maiseman ja luonnon tila.

Olemassa olevien yhteistilojen, mutta myös asuin kiinteistöjen, liiketilojen, maatalouden tuotannosta poistuneiden tilojen, sekä julkisten rakennusten kunnostaminen ja monipuolisen käytön kehittäminen vaikuttavat myönteisesti asuin ympäristön viihtyisyyteen, asukkaiden turvallisuuden tunteeseen ja maisemaan. Maisemahoidollisin toimenpitein hoidetaan ja vaalitaan mm. kulttuuri- ja perinnemaisemia sekä alueen jokivarsimaisemia.

Asuin ympäristöjen suunnittelussa ja hoidossa hyödynnetään asukkaiden omaa tietoutta ja alueensa tuntemusta. Välineitä asuin ympäristöjen osallistavaan suunnitteluun tarjoaa esimerkiksi kyläsuunnittelu. Tuloksellinen vesiensuojelu

ja toimiva infrastruktuuri sekä tietoliikenneyhteydet vaikuttavat merkittävästi alueen asuin ympäristön laatuun. Yhteisöllisyyden vahvistamisella on myös oma osansa viihtyvyyden ja turvallisuuden tunteen vahvistamisessa.

Kulttuuriympäristö tarkoittaa ihmisen rakentamaa ympäristöä ja ihmisen jälkiä ympäristössä. Kulttuuriympäristöistä voidaan erottaa ihmisen ja luonnon pitkäaikaisen vuorovaikutuksen myötä muovautunut maaseudun kulttuurimaisema sekä ihmistyön tuloksena syntynyt urbaani kaupunkimaisema. Luonnonmaisemia ovat taas alueet, joiden kehitykseen ihminen ei ole teoillaan vaikuttanut. Käytännössä luonnonmaisemaa ei Suomessa enää juurikaan ole, ja käsite onkin laajentunut tarkoittamaan yleensä metsä- ja järvi alueita ja muita rakentamattomia alueita.

Hoitamalla kulttuuriympäristöä, eli rakennettua ympäristöä, perinnemaisemia sekä muinaisjäänneksiä saamme säilytettyä satojen vuosien saatossa muokkautuneen avoimen viljelymaiseman myös tuleville sukupolville. Hoitamalla kulttuuriympäristöä hoidamme myös luonnonympäristöä. Raivaamalla, niittämällä ja laiduntamalla pidämme tulevaisuudessakin viljelymaisemat avoimina ja vähennämme luonnonympäristön kuormitusta. Kulttuuriympäristön, eritoten perinnemaisemien hoito vaikuttaa ratkaisevasti siihen, mihin maisemaan tulevat lapsemme tuntevat kuuluvansa. Kulttuurimaisemien hoito tuo tulevaisuudessa työtä niin viljelijöille kuin maaseudun yhdistyksillekin. Maatalouden erityisympäristötukien kautta myös yhdistykset voivat saada rahoitusta perinnebiotooppien ja monivaikutteisten kosteikkojen perustamiseen ja hoitoon, eli kulttuurimaiseman avoimena pitämiseen. Luonnon monimuotoisuuden säilyttäminen on myös tärkeä osa kulttuurimaiseman hyväksi tehtävää työtä.

Paikalliskulttuuri

Kulttuurin ja luovan talouden merkitys paikallisessa kehittämisessä on noussut yhä tärkeämpään asemaan. Paikalliskulttuurin tukeminen lisää maaseudun ja kylien viihtyisyyttä ja vetovoimaa. Paikalliskulttuurin avulla voidaan auttaa ihmisiä kokemuksellisuuden kautta lisäämään tunnesiteitä asuinpaikkaansa. Sen kautta on mahdollista myös lisätä harrastusmahdollisuuksia ja sitä kautta viihtyvyyttä. Elinkeinoelämän näkökulmasta kulttuurista löytyy ideoita luovan alan yrittäjyydelle (tuotteet ja palvelut) sekä innovaatiomahdollisuuksia muiden alojen yrittäjille.

Paikallisen kulttuurin hyödyntäminen on kestävä kehitystä, jonka perustana on paikallinen osaaminen. Kulttuurisia resursseja löytyy nuoriso- ja vähemmistökulttuureista, harrastustoiminnasta, kulttuuriperinnöstä ja perinteistä, kirjallisuudesta, myyteistä, luonnosta, paikallisista tuotteista, valmistusmenetelmistä jne. Kyseessä ovat siis paikalliset ominaispiirteet, joita voidaan soveltaa erilaisissa yhteyksissä ja uusilla tavoilla rikastuttaa maaseudun elämää ja mielikuvia maaseudusta. Elämäntapojen muuttuessa ja yhteiskunnan moniarvoistuesssa paikalliskulttuuri on myös muutospaineiden kohteena. Parhaimmillaan uusien ja vanhojen asukkaiden kohtaamisesta syntyy uutta luovaa kulttuuria, pahimmillaan paikallinen omaleimaisuus katoaa.

Kulttuuri ja erityisesti paikalliskulttuuri toimii yhteisöllisyyden ja identiteetin vahvistajana, mutta siitä voi tulla myös yrittäjyyden muoto tai osa palvelutuotantoa. Erityisesti terveys- ja hyvinvointipalveluissa kulttuurin ja taiteen keinot pitää saada laajemmin käyttöön. Kulttuuri on myös vetovoimatekijä, joka pitää asukkaat alueella, mutta houkuttelee ihmisiä myös alueen ulkopuolelta. Paikallinen kulttuuri voi toimia luovana ympäristönä, joka synnyttää innostusta ja innovaatiota, kannustaa kokeilemaan ennakkoluulottomasti uusia toimintamalleja.

”Keskusteluissa ideoitin myös luovien alojen puolesta: ”tarvitaan kulttuuristrategiaa ja luovat alat halutaan nostaa osaksi maaseudun elinvoimaisuutta.”

Varsin Hyvinä tavoitteina on

- lisätä olemassa olevan rakennuskannan käyttöä ja tehostaa rakennusten uusiokäyttöä
- panostaa asuinalueiden viihtyisyyteen ja virikkeellisyteen
- edistää luonto- ja kulttuuriympäristön hoitoa
- vaalia perinnemaisemia ja arvokkaita biotooppeja
- edistää ympäristön- ja maisemanhoidon työllistäviä vaikutuksia
- edesauttaa maiseman ja luontoympäristön virkistyskäyttöä
- lisätä paikallisen identiteetin ja historiatuntemuksen merkityksiä arkielämässä
- tukea paikallista kulttuuritoimintaa
- edistää kulttuuriyrittäjyyttä
- tukea luovan ilmapiirin ja innovaatioiden syntyä

KULTTUURI- JA LUONTOYMPÄRISTÖN hanke-esimerkkejä:

<ul style="list-style-type: none"> • kulttuuri- ja perinnemaisemien kunnostaminen ja hyödyntäminen esim. virkistys-, opetus- ja matkailutoiminnassa 	<ul style="list-style-type: none"> • paikalliseen kulttuurihistoriaan liittyvä tiedonkeruu, inventoinnit ja selvitykset
<ul style="list-style-type: none"> • asuin ympäristön kohentaminen kulttuurihistorialliset näkökulmat huomioon ottaen 	<ul style="list-style-type: none"> • paikallisen perinteen tuotteistaminen
<ul style="list-style-type: none"> • vesistöjen ja reitistöjen virkistyskäytön kehittäminen, virkistysalueiden perustaminen 	<ul style="list-style-type: none"> • ympäristökasvatus ja metsien moninaiskäyttö
<ul style="list-style-type: none"> • kotiseututyö tutuksi nuorisolle • kulttuuristrategian laatiminen 	<ul style="list-style-type: none"> • virkistys- ja kulttuuripalveluiden lisääminen • Luonnon monimuotoisuuden säilyttäminen: kosteikkojen perustaminen ja hoito, perinnebiotooppien perustaminen ja hoito
<ul style="list-style-type: none"> • paikallislähtöiset pienimuotoiset vesiensuojelu- ja kunnostushankkeet 	<ul style="list-style-type: none"> • ravinteiden kierrätyksen edistäminen
<ul style="list-style-type: none"> • kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden kohteiden pienimuotoiset kunnostukset 	<ul style="list-style-type: none"> • luonnon monimuotoisuutta lisäävät ympäristöhankkeet, jotka linkittyvät ja edistävät myös elinkeinotoimintaa
<ul style="list-style-type: none"> • ympäristö- ja maisemasuunnittelu • kulttuurituottajien toimintaedellytysten parantaminen 	<ul style="list-style-type: none"> • ympäristön kunnostaminen, ympäristötalkoot • leirikoulut ja luontokurssit
<ul style="list-style-type: none"> • Kulttuurin ja luonnon hyödyntäminen hyvinvointipalveluissa 	<ul style="list-style-type: none"> • ympäristöalan yhteistyö muiden maiden kanssa (esim. ruotsalaiset kylät)

3.4 Ekologisuus etusijalle

Maaseudun ja asuinalueiden kehittämisen edellytyksenä on innovatiivisuus ja alueen asukkaiden, yritysten ja toimijoiden innokkuus toimia ympäröivän asuin ympäristön parhaaksi. Maaseudun elinvoimaisuuden ja viihtyvyyden kannalta on tärkeää suojella niin lähiympäristöä, vesistöjä kuin maailmaa laajemminkin.

Ympäristöstävälliset ratkaisut ovat toisaalta lähialueiden pilaantumisen ehkäisyä lyhyellä aikajänteellä, mutta toisaalta ne voivat korjata ja parantaa olemassa olevan ympäristön tilaa. Ympäristön kannalta edulliset hankkeet edistävät luonnonvarojen kestävästä käytöstä ja edesauttavat säilyttämään elinympäristöä tuleville sukupolville kestäväällä tavalla.

Ympäristön hyvinvoinnin tukemisella on yhä suurempi merkitys myös yhteiskunnan kannalta. Varsin Hyvän toiminta-alueella ollaan tiiviissä vuorovaikutuksessa luonnon ja sen monimuotoisuuden kanssa. Luonnon ja ympäristön elinvoimaisuus vaikuttaa suuresti alueen elinkeinojen kannattavuuteen, ja sen virkistyskäyttöön. Ilmastonmuutos aiheuttaa peruuttamattomia muutoksia luonnossa ja siksi ilmastonmuutoksen hillintä on tärkeää.

Tulevalla toimintakaudella kiinnitetään entistä enemmän huomiota hankkeiden ekologisuuteen aina suunnittelusta toteutusprosesseihin ja hankkeiden tuotoksiin. Vaikutuksia voidaan arvioida esimerkiksi huomioimalla toiminnan edellyttämä liikkuminen ja logistiikka, käytetyt rakennusmateriaalit, tapahtumien järjestelyt ja erilaiset investoinnit.

Maaseudun asemaa parannetaan ”kehittämällä nollaenergian tuotanto- ja asuintiloja, jotka pärjäävät omavaraisesti ja pystyvät ruokkimaan kaupunkeja”

Ekologisuutta lähestytään tässä strategiassa osana kestävästä kehityksestä, jota voidaan tarkastella sosiaalisesta, taloudellisesta, kulttuurisesta ja ekologisesta näkökulmasta. Rahoitettavat hankkeet tukevat kestävästä kehityksestä eri näkökulmia. **Sosiaalista kestävyyttä** tukevat hankkeet, jotka mm. ehkäisevät syrjäytymistä ja edesauttavat kansalaisten vaikutusmahdollisuuksia. Sosiaalisen kestävyuden hankkeet lisäävät tasa-arvoa ja vähentävät eri asukasryhmien eriarvoisuutta. **Kulttuurista kestävyyttä** puolestaan edistävät hankkeet, jotka parantavat paikalliskulttuurin säilymistä ja toisaalta käyttävät erilaisia kulttuurin keinoja hankkeiden toteuttamisessa. **Taloudellista kestävyyttä** tukevat hankkeet mm. tukevat työllisyyttä ja parantavat yritysten mahdollisuuksia toimia alueella. **Ekologisesti kestävä** hankkeet mm. pienentävät alueen ympäristökuormituksia ja edistävät ihmisten ja luonnon välistä vuorovaikutusta.

Varsin hyvinä tavoitteina on

- edistää ja tukea ympäristöstävällisiä, energia- ja materiaalitehokkaita ratkaisuja
- etsiä ja löytää ympäristöteknologisia innovaatioita
- tukea logistisesti ekologistia tuotanto- ja toimitusketjuja niin maatilojen, yritysten kuin asuin ympäristön kehittämisessä
- edistää uusiutuvien energioiden, vesien- ja luonnonsuojelun sekä ympäristöä kehittävien teknologioiden ja palveluiden kehittämishankkeita

- tukee hankkeita, joilla säilytetään luontoa tai parannetaan ympäristön tilaa
- edistää kaikenlaista kierrätystä ja uusiokäyttöä
- edistää ympäristöalan kansainvälistä yhteistyötä
- toteuttaa kestävästä kehityksen periaatteita maaseudun kehittämisessä

EKOLOGISUUDEN hanke-esimerkkejä:

<ul style="list-style-type: none"> • uusiutuvan energian käyttömahdollisuuksien lisääminen esim. lämmitysjärjestelmien ja rakennusmateriaalien 	<ul style="list-style-type: none"> • uusien ekotehokkaiden toimintatapojen kehittäminen kokeilu niin asumisen, yritystoiminnan kuin kuntien toiminnossa
<ul style="list-style-type: none"> • Ympäristöä säästävien työmenetelmien, laitteiden, materiaalien jne. kehittäminen ja käyttöönotto 	<ul style="list-style-type: none"> • Kierrätyksen ja tuotteiden uusiokäytön lisääminen (esim. tehokkaampi lajittelu, Trash Design, tavaroiden ja vaatteiden tuunaus)
<ul style="list-style-type: none"> • Tiedotus- ja koulutushankkeet asenteiden muuttamiseksi vihreämpään suuntaan 	<ul style="list-style-type: none"> • Green Care –konseptin (luontoympäristö ja eläimet terveys- ja hyvinvointi-palveluissa) edistäminen yritystoiminnassa
<ul style="list-style-type: none"> • bioenergiakasvien viljelyn edistäminen maatilojen sivulinkeinä 	<ul style="list-style-type: none"> • etätyömahdollisuuksien kehittäminen (esim. yhteisöllisten työtilojen perustaminen, tietoliikenne-infrastruktuurin kehittäminen)
<ul style="list-style-type: none"> • jätteiden määrän vähentämiseen tähtäävät hankkeet (esim. asuinalueen yhteinen kompostori) 	<ul style="list-style-type: none"> • uusien logististen ratkaisujen kehittäminen (esim. paikallisesti tuotetun ruuan jakeluverkostojen luonti)
<ul style="list-style-type: none"> • Videoneuvottelut, etäosallistuminen ja etäopiskelu asukas- ja yhdistystoiminnassa 	<ul style="list-style-type: none"> • kestävää kehitystä edistävät hankkeet

4. Varsin Hyvä ry:n toimintamalli, hallinto ja resurssit

Leader-toimintatapa

Leader-toimintatapa on **asukaslähtöinen, alhaalta ylöspäin tapahtuva kehittäminen**. Toimialueen asukkaat, yhdistykset ja yritykset yhdessä kuntapäätäjien kanssa kehittävät omaa aluettaan elinvoimaiseksi ja viihtyisäksi paikaksi asua ja toimia. Leader-toimintatapa perustuu kolmikantaperiaatteelle, jolloin päätöksenteossa ovat tasapuolisesti mukana toimialueen kunnat, yhdistykset ja yhteisöt sekä paikallisten asukkaiden ja yritysten edustajat. Hallituksen jäsenistä kolmannes edustaa paikallista julkista hallintoa, kolmannes paikallista yhdistystahoa ja kolmannes paikallisia asukkaita.

Varsin Hyvä ry:n toiminnassa keskeistä on laaja yhteistyö, avoimuus ja paikallisten toimijoiden verkottaminen. Toiminnassa noudatetaan valtakunnallisesta maaseutuohjelmasta annettuja sääntöjä, yhdistyksen sääntöjä ja yhdistyslakia sekä maa- ja metsätalousministeriön ja paikallisen ELY-keskuksen kanssa sovittuja toimintatapoja.

Toimihenkilöt

Yhdistyksessä työskentelee tällä hetkellä kaksi toimihenkilöä: toiminnanjohtaja ja hankepäällikkö. Ohjelmakaudella 2014 -2020, asukasmäärän mahdollisesti lisääntyessä henkilöstöresurssien riittävyys on varmistettava. Toimihenkilöiden tehtäviin kuuluvat ohjelman käytännön toteuttaminen, toiminnan suunnittelu ja kehittäminen, taloussuunnittelu ja -seuranta, aktivointi, ideoiden hankkeistus, hakemusten käsittely, hankeneuvonta ja -koulutus, näihin liittyvien tilaisuuksien järjestäminen, tiedottaminen, hankkeiden seuranta, raportointi ja yhteistyö sidosryhmien kanssa. Tarvittaessa käytetään ulkopuolisia asiantuntijoita hallinnon ja talouden erityiskysymyksissä.

Hallitus

Varsin Hyvä ry:n hallitus edustaa yhdistyksen aluetta paikallisella tasolla ja sen päätökset ovat itsenäisiä. Hallituksen tehtäviä ovat muun muassa rahoitettavien hankkeiden valinta, yhdistyksen ohjelman toteutumisen seuranta, itsearviointi ja tarvittaessa ohjelman päivittäminen. Hallitus välittää tietoa yhdistyksen toiminnasta myös omille sidosryhmilleen ja valitsee yhdistyksen varsinaiset toimihenkilöt. Hallituksen kokouksiin kutsutaan lisäksi Varsinais-Suomen ELY-keskuksen maaseutuosaston edustaja asiantuntijajäseneksi sekä tarvittaessa muiden alojen asiantuntijoita.

Hanketyöryhmä

Hallitus valitsee toimintansa tueksi hanketyöryhmän, joka edustaa mahdollisimman laajalti paikallista asiantuntemusta. Ryhmä kokoontuu arvioimaan hankesuunnitelmia, keskustelemaan niistä ja antamaan niistä kommenttinsa hallitukselle. Ryhmän puheenjohtajana toimii hallituksen jäsen. Hankepäätökset ja niiden seuranta ovat kuitenkin hallituksen vastuulla.

Toimintaraha

Toimintaraha käsittää Varsin Hyvä ry:n toiminnasta syntyneet kulut: toimihenkilöiden palkat, matkakulut, kokouspalkkiot, toimistokulut, vuokrat, ostopalvelut kuten kirjanpito, tilintarkastukset, erityisasiantuntijat ja luennoitsijat, sekä tiedottamiseen ja aktivointiin tarvittavien esitteiden ja muun materiaalin tuottaminen yms. Osana henkilöstön jaksamista huolehditaan työterveyshuollosta ja ennaltaehkäisevästä työ-toiminnasta, jotka sisältyvät toimintaraahan. Toimintarahana tavoitteena on paikallisen kehittämisohjelman onnistunut toteuttaminen.

Toimenpiteet

- Varsin Hyvä ry:n käytännön työ: aktivointi, tiedottaminen, hankeneuvonta ja seuranta, maksatuksissa ja raportoinnissa neuvominen, kouluttaminen, julkaisutoiminta, tilastojen ja rekisterien ylläpito
- yhteistyö maakunnan muiden toimintaryhmien kanssa, yhteisten toimintojen kuten esim. tiedotuksen kehittäminen Varsinais-Suomen toimintaryhmien (ns. Lepo-ryhmän) kesken
- yhteistyö Turun seudun viranomaisten, yhdistysten ja kehittäjäorganisaatioiden kesken
- tutustumismatkat muiden toimintaryhmien alueille, toisten toimintaryhmien tutustuttaminen omaan alueeseen
- Osallistuminen kansainväliseen Leader-hankkeeseen, joka edistää maakunnan kansainvälistymistä

5. Strategian rahoitussuunnitelma

Kehittämisohjelman rahoitus perustuu Maa- ja metsätalousministeriön koko ohjelmakautta 2014–20 koskevaan rahoituskehikseen. Rahoitus kattaa hankkeiden kokonaiskustannukset ja Leader-ryhmän hallinnon kulut.

Suunniteltu kokonaisrahoitus Varsin Hyvä ry:n kehittämisohjelmille vuosina 2014 - 2020 perustuu toimialueen asukasmäärälle, joka alueen laajenemisen myötä kasvaa n. 80.000 asukkaaseen. Kokonaisrahoitus jakautuu EU:n ja valtion tukeen, kuntien rahoitukseen ja yksityiseen rahoitukseen. Julkisten rahoitusosuuksien mukaisesti (EU 42 %, valtio 38 % ja kunnat 20 %) ja kuntien kanssa sovitulla kuntarahoituksella 2 €/asukas, kuntarahoitusosuudeksi saadaan 160.000 € vuodessa ja 1.120.000 € koko ohjelmakaudella.

Kuntarahoitus

Varsin Hyvän toimialueen kuntien hallitukset/valtuustot ovat päättäneet osallistumisesta Varsin Hyvän toimintaan ohjelmakaudella 2014 – 2020 seuraavien linjausten mukaisesti (kuntien päätökset, liite 5.)

- kunnat sitoutuvat olemaan mukana Varsin Hyvä ry:n ohjelman mukaisessa maaseudun kehittämistoiminnassa
- kunnat osallistuvat ohjelman rahoittamiseen kuntaosuudella (20 % osuudella julkisesta rahoituksesta) koko ohjelmakauden ajan
- Leader-ryhmä vastaa kuntarahan hallinnoinnista
- kuntarahoitus maksetaan Leader-ryhmälle vuosittaisena kertasummana

Toimialueen kuntien vuosittainen kuntarahoitusosuus on kiinteä asukaslukuperustainen summa. Kuntaraha kaudella 2014 - 2020 säilytetään nykyisellä tasolla eli 2,0 euroa /asukas/vuosi. Kuntarahan määräytymiseen vaikuttavat toimialueen mukaan laskettava väestömäärä, Maa- ja metsätalousministeriön myöntämä rahoituskehys ja keskimääräisen julkisen tuen % -osuus.

Yksityinen rahoitus koostuu hankkeiden omarahoitusosuudesta ja yritystukihankkeiden yksityisestä rahoitusosuudesta. Hankkeiden omarahoituksesta osa voi olla talkootyötä.

Varsin Hyvä ry:n toimintaraha osuus on enintään 25 % hanketoimintaan osoitetusta julkisesta rahoituksesta. Hallinto käsittää toimihenkilöiden palkat, matkakulut, kokouspalkkiot, toimistokulut, vuokrat, tiedottamisen, aktivoinnin ym. toiminnasta aiheutuvat kulut.

Rahoituksen jakautuminen

Tulevan ohjelmakauden tavoite rahoituksen jakautumisesta säilytettäneen nykyisellä tasolla eli hanketukiin suunnataan 75 % ja yritystukiin 25 % rahoituksesta. Rahoitus jakautuu painopistealueisiin seuraavasti:

Uudistuva asukas- ja yhdistystoiminta	40 %
Kehittyvä paikallistalous luo uusia työpaikkoja	20 %
Kulttuurista ja ympäristöstä vetoa ja voimaa	20 %
Ekologisuus etusijalla	20 %